

Sygn. akt I UK 29/15

POSTANOWIENIE

Dnia 21 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania Z. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Chorzowie
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 października 2015 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 27 maja 2014 r., sygn. akt III AUa 2058/13,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 27 maja 2014 r. oddalił apelację skarżącego ubezpieczonego Z. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 4 kwietnia 2013 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji pozwanego z 27 sierpnia 2012 r., stwierdzającej podleganie ubezpieczeniom społecznym i zobowiązanie do opłacania składek z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej od 1 października 2008 r. do 26 czerwca 2011 r. Sady decyzję pozwanego uznały za prawidłową. Ustalono, że ubezpieczony rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej i nie wykazał przyczyn obiektywnie uniemożliwiających kontynuację tej działalności. Deklarując 1 października 2008 r. prowadzenie działalności i zgłaszając się jako płatnik do ubezpieczeń społecznych oraz składając deklaracje rozliczeniowe od października 2008 r. do października 2009 r. a następnie do

stycznia 2011 r., występując w 2008 r. o wydanie legitymacji ubezpieczeniowej jako osoba prowadząca działalność gospodarczą w pełni potwierdził, że działalność ta została rozpoczęta i kontynuowana. Nie było konieczne dopuszczenie dowodu z opinii biegłych lekarzy na okoliczność stanu zdrowia ubezpieczonego a to z tej przyczyny, że w spornym okresie ubezpieczonemu odmówiono prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, na co wyraźnie wskazał Sąd pierwszej instancji, przedstawiając okoliczności prawomocnie zakończonego postępowania w przedmiocie prawa do renty. Świadczy to, że w spornym okresie ubezpieczony nie był osobą co najmniej częściowo niezdolną do pracy, choć nawet prawo do renty nie wyklucza możliwości prowadzenia działalności pozarolniczej.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 3 i 4 k.p.c.

Istotne zagadnienie prawne, to, według skarżącego, potrzeba ustalenia czy formalne zgłoszenie rozpoczęcia działalności gospodarczej, a w konsekwencji zgłoszenie do ubezpieczeń z tego tytułu, dokonane w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli na skutek choroby psychicznej albo innego, chociażby przemijającego zaburzenia czynności psychicznych, mimo to stanowi przesłankę warunkującą powstanie tytułu do ubezpieczeń, w następstwie której powstaje obowiązek odprowadzenia składek, a okoliczności złożenia tego oświadczenia pozostają bez znaczenia dla powstania tego obowiązku. Zaistniała wątpliwość odnosi się bowiem do powstania tytułu ubezpieczeń na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 13 pkt 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (w brzmieniu obowiązującym na dzień 1 października 2008 r.) w związku z przepisem art. 2 ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.), w związku z istnieniem w momencie jego powstania okoliczności wskazujących na nieważność składanego oświadczenia woli, o której mowa w art. 82 k.c. Zdaniem skarżącego zasadne jest przyjęcie stanowiska, że zgłoszenie do ubezpieczeń w następstwie rzekomego rozpoczęcia działalności gospodarczej, które to jednakże zostało złożone w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli na skutek choroby psychicznej, nie stanowi podstawy do ubezpieczeń wskazującej na obowiązek odprowadzania

składek na ubezpieczenie społeczne z tego tytułu. Należy uznać, że złożone w takich okolicznościach oświadczenie woli jest z mocy prawa nieważne i tytuł do ubezpieczenia w postaci prowadzenia działalności gospodarczej w ogóle nie powstaje.

W sprawie zachodzi nieważność postępowania. „Jak wynika z przepisu art. 379 pkt 2 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi m.in. jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej. Okoliczności niniejszej sprawy, w tym wielokrotnie zgłaszany przez skarżącego fakt długotrwałej choroby związanej z zaburzeniami psychicznymi, nie pozwalają na wykluczenie zaistnienia wskazanej przesłanki nieważności postępowania”.

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na naruszenie przez Sąd drugiej instancji prawa procesowego zwłaszcza w zakresie naruszenia art. 382 k.p.c., a także art. 232 k.p.c. w związku z art. 5 k.p.c. Zdaniem skarżącego, Sąd Apelacyjny bezpodstawnie nie uzupełnił postępowania dowodowego, a zaistniałe w wyniku tego uchybienia miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd drugiej instancji nie dokonał bowiem oceny zgromadzonych dowodów, jak również nie zdecydował o przeprowadzeniu wielokrotnie wnioskowanego przez skarżącego dowodu z opinii biegłego z zakresu medycyny pod kątem ustalenia czy stan zdrowia skarżącego w spornym okresie (tj. od 1 października 2008 r. do 26 czerwca 2011 r.) nie tylko pozwalał na prowadzenie działalności gospodarczej w tym czasie, ale zwłaszcza czy umożliwiał skarżącemu złożenie skutecznego oświadczenia woli w zakresie samego rozpoczęcia działalności gospodarczej i zgłoszenia z tego tytułu do ubezpieczeń społecznych. Sąd zignorował wielokrotnie zgłaszane przez skarżącego – co istotne, działającego bez profesjonalnego pełnomocnika – faktyczne podłoże długotrwałego ciągu chorobowego, w jakim znajdował się skarżący w spornym okresie. Skarżący nie był w stanie w sposób racjonalny wytłumaczyć powodów, dla których dokonał formalnego zgłoszenia do ubezpieczeń, choć żadnych innych czynności wypełniających znamiona definicji działalności gospodarczej nie dokonywał, jak również ze względu na fakt, iż wielokrotnie zwracał uwagę na przebieg choroby, która *de facto* eliminowała go z możliwości podejmowania jakichkolwiek skutecznych działań, Sąd winien był przeprowadzić (nawet z urzędu bądź poprzez właściwe zinterpretowanie celu

wniosku dowodowego zgłaszanego przez skarżącego) stosowne dowody na okoliczność stanu świadomości skarżącego w momencie składania oświadczenia woli o zgłoszeniu do ubezpieczeń z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Nie można stwierdzić istotnego zagadnienia prawnego, gdy wskazana we wniosku potrzeba określonego ustalenia (wyżej *in extenso*) nie ma rangi takiego zagadnienia z przyczyn metodycznych i merytorycznych. Przede wszystkim sformułowana przez skarżącego kwestia prawna nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa, która nie stanowi podstawy przedsądu. Nawet wykładnia prawa jako podstawa przedsądu musi wynikać z poważanych wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Takich przesłanek wniosek nie przedstawia. Przeciwnie, formułuje określoną kwestię i sam na nią odpowiada. Zagadnienie sprowadza się więc do zastosowania prawa w określonej sytuacji. Jednak przedmiot istotnego zagadnienia prawnego nie może być redukowany do rozwiązania określonego kazusu, silnie powiązanego z indywidualną sprawą skarżącego, gdyż wówczas funkcja tej przesłanki przedsądu będzie bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stanie powszechną (kolejną) instancją. Ponadto w sprawie nie ustalono wady oświadczenia woli z art. 82 k.c. Przeciwnie, Sąd miał na uwadze niekrótki okres czasowy i określone działania skarżącego, gdyż samo oświadczenie woli nie przesądza, gdy stwierdzono faktyczne rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej. Wykracza to ponad potrzebę argumentacji, gdyż wystarczy stwierdzić, że wniosek nie przedstawia istotnego zagadnienia prawnego, które ma na uwadze art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Skarżący jedynie hasłowo odwołuje się do podstawy nieważności postępowania z art. 379 pkt 2 k.p.c. Gorszy stan zdrowia nie jest równoznaczny z utratą przez osobę fizyczną (skarżącego) zdolności sądowej i procesowej (art. 64 § 1 k.p.c. i art. 65 § 1 k.p.c.). Wniosek nie daje podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania. Hipoteza jaką przedstawia nie jest wystarczająca.

We wniosku nie wykazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Argumentacja jest właściwa dla zarzutów podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Natomiast szczególna podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga całościowego wykazania, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Chodzi o to, że na etapie przedsądu nie ocenia się podstaw kasacyjnych, gdyż podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania. Skarga skierowana jest do prawomocnego wyroku, stąd ocena jego zgodności z prawem jest ograniczona tylko do zarzutów wniosku. Nie ma w nim zarzutu naruszenia prawa materialnego. Braku tego nie zastępują zarzuty materialne podstawy kasacyjnej, gdyż podstawa kasacyjna stanowi odrębny od podstawy przedsądu element skargi i nie może uzupełniać mankamentów wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. Chodzi o to, że to prawo materialne decyduje o wyniku sprawy, a zatem o ocenie czy uchybienie przepisom postępowania miało wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Prawo materialne wyznacza jakie postępowanie dowodowe jest konieczne dla co najmniej dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności (art. 217 k.p.c.), a także czy przedmiotem dowodu są fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 227 k.p.c.). Skarżący nie zarzuca naruszenia art. 217 k.p.c. ani art. 227 k.p.c. Sąd mógł uznać, że sprawa została dostatecznie wyjaśniona do rozstrzygnięcia i nie prowadzić dalszego postępowania dowodowego. W tym kontekście nie jest zasadny zarzut naruszenia art. 232 k.p.c., gdyż dowód z urzędu nie jest konieczny jeśli wcześniej sąd uznaje, że sprawa została wyjaśniona. Oceny tej nie zmienia zarzut jednoczesnego naruszenia art. 5 k.p.c., gdyż Sąd nie zastępuje strony w jej roli procesowej, a niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych udziela w razie uzasadnionej potrzeby. Takiej sytuacji w sprawie nie ustalono. Nie ustalono wad oświadczenia woli z art. 82 k.c. Choroba nawet długotrwała nie była przeszkodą, aby skarżący - jeżeli nie zatrudniał pracowników - zawiesił działalność gospodarczą na podstawie art. 14a ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. nie jest trafny, gdyż dotyczy orzekania z pominięciem zebranego materiału, a nie sytuacji, gdy strona uważa, że materiał sprawy powinien być szerszy. Oceny te nie składają się na stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Z tych motywów, z braku zasadnej podstawy przedsądu, orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).